

חג שבועות

שבת פרשת נשא

ו'-ז' סיון תשפ"ג

גיליון מס' 66
מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

ראש הישיבה

חיבור העולמות – לחג השבועות

ידועה האמירה ש"תורה היא לשון הוראה". ההבנה הרגילה היא, שהתורה באה להורות לנו הלכה, מה לעשות. בזה"ק מבארים בדרך אחרת את המושג תורה: התורה מורה ומגלה לנו דברים במציאות הסתומה. התורה חושפת את נשמת המציאות, את העומק שאיננו יכולים לראות בדרך פשוטה. ההוראה שבתורה היא לימוד כיצד מיישמים בחיים את העומק הגדול ביותר של המציאות. כיצד ניתן לחיות את העומק הסתום, שאיננו נודע.

התרבות שלנו והמחשבות שלנו נבנות בדרך כלל מתוך מה שאנו שומעים, רואים, קוראים ולומדים. המבט הרגיל שבו אנו מביטים אל המציאות הוא מבט חיצוני, שבו המציאות של העולם מנותקת מן התורה. התוצאה היא שאנו חיים בשני עולמות סותרים. יש רגעים שבהם אנו אנשי העולם, ויש רגעים שבהם אנו אנשי תורה. אולם התורה מלמדת אותנו את הסוד הגדול של העולם: אין סתירה! "עיקרא – אדעתא דנפשיה". עיקר הלימוד הוא בשביל האדם עצמו. זהו המימוש הגדול ביותר של האדם. כל מה שיפעל בעולם מכה לימודו – הוא גילוי של עומק נפשו. התורה לא באה לקחת מהאדם את האישיות ואת הרצונות שלו. אדרבה, התורה מעצימה את האדם ומגלה את כוחותיו העמוקים. התורה באה לעשות את האדם להיות הכי עצמי, הכי "אני" שיכול להיות.

הרב קוק זצ"ל מבאר את עומק הדברים (אורות הקודש ח"ג עמ' י"ג): "...הקדושה אינה נלחמת כלל נגד האהבה העצמית, הטבעה עמוק במעמקי נפש כל חי, אלא שהיא מעמידה את האדם בצורה עליונה כזאת, שכל מה שיותר יהיה אוהב את עצמו, ככה יתפשט הטוב שבו על הכל, על כל הסביבה, על כל העולם, על כל ההווה". עומק הנשמה מחובר לקב"ה. לכן כשאוהב האדם את עצמו מתוך חיבור לעומק נשמתו – הוא מגיע לאהבת הקב"ה ולאהבת הבריאה כולה.

חג מתן תורה הוא "לכם", בצורה העמוקה ביותר. "יום שניתנה בו תורה" מיוחד לענין זה של חיבור בין עליונים ותחתונים. בע"ה נזכה לקבל את התורה, ולחיות את החיבור העמוק בין העולמות.

מתוך השיעור שניתן בתאריך ב' בסיון תשע"ה
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

ישנה חשיבות רבה בהכנה לקראת חג השבועות. נעיין בדברי הגמרא, שכדרכם של חז"ל הם מפתיעים. חכמים נחלקו האם יום טוב ניתן "לכם" – לאכילה ושתייה, או "לה" – ללימוד תורה ולתפילה. על כך מובא במסכת פסחים (דף ס"ח ע"ב): "אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעיני נמי (שצריך גם) 'לכם'. מאי טעמא? יום שניתנה בו תורה הוא."

בצורה פשוטה היינו אומרים הפוך. דווקא בעצרת – בחג השבועות – היינו חושבים שצריך יותר ללמוד תורה. בהמשך, מביאה הגמרא סיפור על רב ששת:

"רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה, ותלי וקאי בעיברא דדשא, ואמר: חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, לך קראי, לך תנאי. איני, והאמר רבי אלעזר: אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (ירמיהו ל"ג): 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת', מעיקרא כי עבדי איניש אדעתא דנפשיה קא עביד".

תרגום: רב ששת כל שלושים יום היה חוזר על תלמודו, נשען על הדלת ואומר: שמחי נפשי, שמחי נפשי, לך קראתי, לך שנית. האמנם, והרי אמר רבי אלעזר: אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת". (תשובה): מתחילה כשעושה האדם – על דעת עצמו עושה.

ה"ח גורס: "עיקר מיהת כי עבדי איניש לנפשיה עביד". לא רק שבתחילה לומד האדם לעצמו, אלא שעיקר הלימוד הוא לעצמו. המבט הרגיל הוא, שיש לאדם חיים אישיים, ובהם יש לו הנאות, רצונות, תאוות. בנוסף, יש לאדם מימד של רוחניות בחיים – הוא לומד תורה, מתפלל. דברי הגמרא מביאים אותנו להתבוננות פנימית עמוקה, למקום שבו הנפש שלנו מתחברת עם חוקות השמים והארץ. התורה באה כדי ללמד את האדם על עצמו – אינך נפרד מהקב"ה. הרצונות שלך – הם חלק מחוקות השמים והארץ, וכשאתה לומד לעצמך – אתה מקיים את הברית עם הקב"ה.

הזוהר הקדוש מעמיד אותנו על משמעות המושג תורה (ח"ג, מצורע נ"ג ע"ב, בתרגום):

"ר' יהודה ור' יצחק היו הולכים בדרך, ישבו בשדה אחד והתפללו. לאחר שסיימו את התפילה קמו והלכו. פתח רבי יהודה בדברי תורה ואמר (משלי ג'): 'עץ חיים היא לחמזיקים בה ותומכיה מאושר', עץ חיים זו התורה, שהיא אילן עליון, גדול וחזק. 'תורה', למה נקראת תורה, משום שמורה ומגלה במה שהיה סתום שלא נודע".

פינת הילדים

חשינות חיפוש כפרסה ופרש"י

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא
להרחיב על המושג שמצאתם)

חזאים כחאזק הבא...

3. מדוע חוזרת התורה על קרבנות כל נשיא ונשיא למרות שהביאו אותו דבר?

2. מי היו נשיאי המטות, ומדוע?

1. מדוע מובאת פרשיית גזל ושבועת שקר גם בפרשתנו?

"כי לכבות הצימאון הוא על ידי התחדשות התורה, שמקבלין המוחין שהם הכלים של השכל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה, ועל ידי זה נתבטלן היסורין אחר כך, ומכבין צמאון הנפש"

(רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוה"ר, ס"ה, ד')

בפרשת נשא אנו פוגשים את קרבנות הנשיאים שהביאו את קרבנם המיוחד בתוכה המשכן לפני ה': "ביום השביעי נשיא לבגדי אפרים אֶלֶשְׁמֶעֶן בֶּן עֲמִיהוּד". כך אומר ה"ש משמואל":

"במדרש משמע דהא דקרבן נשיא יום השביעי דוחה את השבת, הוא משום שהקדים יעקב אבינו ע"ה את אפרים לפני מנשה, ואלו היה מנשה קודם אפרים, ובא יומו להקריב בשבת לא היה דוחה את השבת".

התורה סידרה את הדברים כך שביום השביעי הביא את קרבנו דוקא נשיא לבני אפרים. באופן רגיל לא היתה אמורה תנוכת המשכן לדחות את יום השבת, שכן השבת היא קבועה וקיימת לעומת תנוכת המשכן שהיא זמנית. אלא בגלל שיעקב אבינו הקדים את אפרים למנשה, אפילו ביום השביעי הקריב נשיא אפרים את קרבנו, ועבודת הנשיאים דחתה את השבת.

ממשיך ה"ש משמואל" ומסביר שישנן שתי צורות לעבוד את הקב"ה. ישנה הבחינה של "סור מרע" וישנה בחינה של "עשה טוב".

"ונראה הדנה גם שם ל'פני אֶ-לֹהִים אֶת קַל עֲמִלִי', והוא הסרת כחות המעיק נמשך מן סור מרע, כמו שהאיש מתרחק את עצמו מרע, מרחיקין ממנו לעומתו כחות החיצונים המעיקין ומטרידין אותו מהשיג שלימותו, ושם אפרים על שם 'פני הַפְּרָנִי אֶ-לֹהִים בְּאֶרֶץ עֵינִי', הוא התרחבות גבול הקדושה, נמשך מן עשה טוב. ועל כן היה דעת יוסף להקדים מנשה לאפרים על שם סדר הכתוב: סור מרע ואחר כך ועשה טוב, וכמו שהיה עבודת יוסף בעצמו שזכה למעלתו על ידי סור מרע. אך יעקב אבינו ע"ה שם את אפרים לפני מנשה, היינו שמחמת התרחבות גבול הקדושה ממילא נתבטלו כל כחות החיצונים כהמשך דונג מפני האש".

מנשה שוכח מהעולם ומרחיק את עצמו מענייני העולם הזה, ואז הוא יכול להשיג את השלמות. לעומתו אפרים, על אף שהוא בבחינת "בארץ עניי" בקושי ובשיעבוד, הוא מגיע למצב של "הַפְּרָנִי אֶ-לֹהִים בְּאֶרֶץ עֵינִי" ומצליח להתרחב ולהתקדם.

לכאורה סדר הכתוב הוא ש"סור מרע" קודם ל"עשה טוב", ואם כך עבודתו של מנשה אמורה היתה להיות קודמת לשלמותו של אפרים. וכי כיצד אדם יכול להשיג את השלימות אם לפני כל הוא לא מטהר ומזכך את עצמו מהרע? כך סבר יוסף הצדיק שיש להקדים את מנשה לאפרים.

זכות ה"ופרצת", ממילא יתבטלו כל הכוחות השליילים והחיצוניים. וכתוב ה"ש משמואל":

"וזאת עצה היעוצה לאיש הישראלי שכל ימתין בעשיית התורה ומצוות עד שיבא הרע מקרבנו, רק ראשית דבר להתאמץ בלימוד תורתנו הקדושה ועשיית מצוותיה, ולעומת שיכנסו דברי תורה לתוך מעיו יתבערו כחות הרע מתוך מעיו. וכענין שבת דקביעא וקיימא שבא על האדם קדושת שבת אף בעדו בלתי מוכן, בדאם לא היה בא השבת רק אחר טהרת הלב שיהיה ראוי לקבל קדושת שבת לא היה נעשה שבת לעולם, כי מי יכול לומר זכיתי לבי שיהיה ראוי לקבל קדושת שבת שהוא מעין עלום הבא".

על אף שבאידיליאל היה אמור באמת להיות קודם סור מרע ורק אחר כך מגיע עשה טוב, הרי שאם נחכה עד שנסור מרע, לעולם לא נגיע אל הטוב. לכן בפועל עלינו להקדים את אפרים לפני מנשה, ולעשות כל דבר טוב שניתן לעשות. כל שעת לימוד וכל עשיית מצוה - אדם יעשה, ולא יחשוב שלפני כן צריך לטבול במקווה ולסלק את כל המחשבות הפסולות. זו לא הדרך ולא שיטת החיים. אדם צריך לקפוץ ולהתמלא ביותר ויותר תורה וקדושה. להקדים את אפרים והשאיפות הטובות, והן ממילא יסלקו את כל המחשבות הפסולות והרעות.

מכוח זה שהקדם אפרים למנשה, קרבנו של נשיא אפרים דוחה את השבת. שכן השבת היא שפע אלוקי עלינו, כפי שמסביר ה"ש משמואל":

"כי מי יכול לומר זכיתי לבי שיהיה ראוי לקבל קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא, רק שבהגלות קדושת שבת 'כל דינין ערקין ואחזקו כו'" (כל הדינים שבתים ועורבים) ואז נעשו ישראל מוכן בצד מה".

בא אפרים וקופץ ואומר: אף על פי כן - כמו שאני, קודם כל אקיים את המצוות ואדבק בתורה, ומתוך זה אזכה לשפע הגדול.

דוקא בגלל שיעקב אבינו התחיל בעבודה הזו, להקדים את אפרים ואת ה"עשה טוב", הוא דחה את איסורי השבת. דרך זו של הקדמת ה"עשה טוב" תביא עלינו בע"ה כל קדושה והארה, ונזכה לעשות טוב וממילא יסור הרע מקרבנו.

מתוך שיעור וידאו של הרב לפרשת נשא שניתן בכ"ט אייר תשפ"ב
השיעור מובא במדור "שיעורים לדר", אתר ישיבת מעלות
<https://yesmalot.co.il/60368/>

התיקון שבתאנה הרב תמיר כהן

התורה כל הזמן מתחדשת. כל עיון בה מוליד הבנה שלא הייתה לנו קודם, וכך נשמרת העריבות של דברי התורה.

מן המקור הבא אנו לומדים שבתאנה עצמה, בשונה משאר הפירות, כמעט ואין פסולת, ואם דברנו על רע שמעורב בה, זהו רע שבא מן החוץ, וניתן להישמר מפניו (לקוט שמעוני יהושע רמז ב): "ויאמר ה' אלי יהושע זהו שאמר הכתוב 'נוצר תאנה יאכל פריה', שנו רבותינו הוראה תאנה בחלום תורתו משתמרת לו. דבר אחר, למה נמשלה תורה לתאנה? אלא כל הפירות יש בהם פסולת, תמרים יש בהם גרעונים, ענבים יש בהם חרצנים, רמונים יש בהם קליפין, אבל תאנה כלה יפה לאכול - כך דברי תורה אין בהם פסולת, שנאמר: 'כי לא דבר רק הוא מכס'".

התורה כל הזמן מתחדשת. כל עיון בה מוליד הבנה שלא הייתה לנו קודם, וכך נשמרת העריבות של דברי התורה.

מה עושים כשמדובר בעצים שונים? אומרת המשנה שהן אילן סרק והן אילן מאכל, וראים אותן כאילו הן תאנים. אם עצי תאנה בגודל כזה היו מניבים את התנובה הנ"ל, אזי עצים אלו נחשבים להחיל שם של שדה אילן.

דווקא בפרי התאנה מצאנו את התקווה להיחלץ מן המציאות של תערובת טוב ורע שנגרמה בעטוי של חטא עץ הדעת שלפי אחת הדעות, וכך מפרש רש"י לתורה, הוא עץ התאנה.

בתאנה אין פסולת. היא כמעט כולה פרי. הדבר מוביל אותנו לתיקון נוסף כדברי רש"י (בראשית א', י"א): "עץ פרי - שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא (פסוק י"ב) 'ותוצא הארץ עץ עושה פרי', ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה".

קללת הארץ מתבטאת בקושי לברור את הטוב מן הרע, וביגיעה הרבה הנדרשת לשם כך. כחלק מן הקללה שבאה בעקבות ההפרדה בין העץ והפרי, בא לעולם עץ הסרק, שכולו עץ ואין בו פרי הראוי למאכל.

מדוע נקבע דווקא עץ התאנה כמודל להשוואה?
על כך עונה הירושלמי: התאנה נמצאת בתוך בין עצי הפרי; היא קשורה לעצים בעלי הפירות הגסים, וגם לעצים עם פירות רבים.

הפוטנציאל לתיקונו של חטא עץ הדעת מונח בפרי התאנה, שהוא פרי שלם ללא פסולת, וממנו עוברת שאיפת התיקון לכלל האילנות, כולל אילנות סרק. בתאנה בראשית ניטק האדם בין הפרי ובין העץ, בין התכלית לאמצעי, וגם בין הפרי ובין מקורו הא-לוהי. כך כיום ישנן תרבויות מנתקות בין המשיכה המינית לבין תפקידה לתת פירות ולהוליד ילדים.

בחג הביכורים אנו מתקנים את הנתק: "כַּעֲנָבִים בְּמִדְבָּר מֵצֵאתִי יִשְׂרָאֵל כִּבְפֹרֶךְ בְּהָאָרֶץ בְּרִאשִׁיתָהּ רְצִיתִי אֲבוֹתַיְכֶם" (הושע ט', י'). את התאנה שברכה איננו משאירים לעצמנו, אלא מעלים אותה למקדש ונותנים אותה לכהן. תיקון הנתק נעשה גם באמצעות כינוי של החג: "זמן נותן תורתנו". אנו הוגים בתורה, המלמדת אותנו להבחין בין דרך הטוב לדרך הרע. משתדלים להתמיד בלימודה, לברר אותה מכל קליפה, שואפים שבכל מפגש עימה נמצא בה טעם חדש, חיבור ורלוונטיות לכל דור ודור, ובכלל, שטעם העץ יהיה כטעם הפרי, ובכך נסלול את דרך עץ החיים בע"ה.

בנוסף כשהמשנה מתארת כיצד מפרשין הבכורים בחג השבועות, נאמר: "יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה אשכול שביכר רמון שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים" (ביכורים פ"ג מ"א). הסדר בשבעת המינים: "גפן ותאנה ורימון" (דברים ח' ח'). מדוע שינה התנא את הסדר?

מתרץ בעל תפארת ישראל: "דתאנה ממהרת להתבשל מקודם וכדכתיב: 'התאנה חנטה פניה'" (שיר השירים ב', י"ג).

התאנה היא סמל למיניות. יש הסבורים ששמה של התאנה נגזר מן השורש א.נ.ה. שמובנו כנראה: הזמנה להזדווגות.

דעה אחרת רואה קשר בין פרי התאנה לתאנה של הפרא: פְּרָה לְמִדְּבָרָה בְּאַתְרַיִן נִפְשָׁה שְׁאֶפְרָה רִחַם תְּאֵנָתָהּ מִי יִשְׁבְּנָה (ירמיה ב', כ"ד). לפי 'דעת מקרא', הכוונה במילה: 'תאנתה' לגעוגים המיניים של הפרא, הבאים לידי ביטוי בלילול.

חז"ל גם דימו את שלבי ההתבררות של האישה לשלבי ההבשלה של התאנה כפי שמובא בגמרא (נדה דף מ"ז ע"א): "פגה - עודה תנוקת כדכתיב: 'התאנה חנטה פניה'. בוחל - אלו ימי הנעורים, כדתנן: 'התאנים משיבחו... צמל - כמה דכתיב: 'יצתה מלאה'".

התאנה מסמלת גם את החכמה ואת לימוד התורה (משלי כ"ז, י"ח): "נֶצֶר תְּאֵנָה יֹאכַל פְּרִיָהּ וְשֹׁמֵר אֲדָנָיו יִכְבֶּד". מה המיוחד בעץ התאנה שהנוצר אותה יאכל פריה? הרי כל עץ יש לשמור, כדי לזכות ליהנות מפריה!

בכמה מקומות עמדו חז"ל על המאפיינים המיוחדים לתאנה, ועל היותה משל בתורה. נציית התאנה מסמלת התחדשות ונצחיות, כפי שמובא בגמרא (עירובין נד ע"א): "אמר רבי חייהו רב אבא אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב 'נצר תאנה יאכל פריה', למה נמשלו דברי תורה כתאנה - מה תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה: כל זמן שאדם הוגה בהן - מוצא בהן טעם".

מתוך השיעור שניתן בתאריך ו' סיוון תשע"ד
השיעור המלא נמצא אתר הישיבה

